

BA
SOCIOLOGY : SEM 3

PAPER NO. :202

PAPER NAME: ભારતના આદિવાસીઓ
(TRIBAL OF INDIA)

UNIT 1

Q1 સામાજિક માનવશાસ્ત્રના અભ્યાસનું મહત્ત્વ

1. માનવસમાજ અંગેનું યથાર્થ જ્ઞાન પૂરું પાડે છે .
2. માનવસમાજને વિશાળ પરિપ્રેક્ષ્યમાં જોવાની દૃષ્ટિ કેળવાય છે.
3. આદિવાસી જીવનનું યથાર્થ જ્ઞાન પૂરું પાડે છે .
4. વહીવટકર્તાઓને સામાજિક માનવશાસ્ત્રનું જ્ઞાન ઉપયોગી બને છે.
5. ગ્રામપુનર્નિર્માણ અને આદિવાસી કલ્યાણમાં ઉપયોગી.
6. સમસ્યાઓના નિવારણમાં ઉપયોગી.
 - જાતિવાદની સમસ્યા હલ કરવામાં ઉપયોગી
 - ઔદ્યોગિક સમસ્યાઓ હલ કરવામાં ઉપયોગી
 - યુદ્ધકાલીન સમસ્યા હલ કરવામાં ઉપયોગ
7. રાષ્ટ્રીય ચારિત્ર્ય ઘડવા માટે ઉપયોગી.
8. વિવિધ સંસ્થાઓના કામમાં ઉપયોગી .
9. સામાજિક વિજ્ઞાનોને મદદરૂપ.

Q2 ભારતના આદિવાસીઓનું સાંસ્કૃતિક વર્ગીકરણ

► ડૉ. એલ્વિને પ્રસ્તુત કરેલું સાંસ્કૃતિક પાયા પરનું વર્ગીકરણ

- i) અતિ આદિમ આદિવાસીઓ
- ii) પ્રાચીન રૂઢિ મુજબનું જીવન જીવતા અને સંપર્કમાં આવેલા આદિવાસીઓ જેર પરિવર્તન અનુભવી રહ્યા છે
- iii) બાહ્ય સંપર્કને લીધે જેમની સંસ્કૃતિ નષ્ટ પામી રહી છે તેવા આદિવાસીઓ
- iv) સાંસ્કૃતિક સંપર્કમાં આવવા છતાં પોતાની મૂળ સંસ્કૃતિ જાળવી રાખી છે તેવા આદિવાસીઓ

► ઇન્ડિયન કોન્ફરન્સ ઓફ સોશિયલ વર્ક દ્વારા પ્રસ્તુત થયેલું વર્ગીકરણ

- (i) આદિવાસી સમુદાયો
- (ii) અર્ધઆદિવાસી સમુદાયો
- (iii) સંસ્કૃતિત આદિવાસી સમુદાયો
- (iv) સંપૂર્ણ સંયોજિત આદિવાસીઓ

► મજબુદાર અને મદને પ્રસ્તુત કરેલું વર્ગીકરણ

- (i) ખાદ્ય-સંકલકો
- (ii) મિશ્ર અર્થવ્યવસ્થા ધરાવતા આદિવાસીઓ
- (iii) ખેતી કરતા આદિવાસીઓ
- (iv) આધુનિક ઉદ્યોગો, ખાણો અને બગીચાઓમાં કામ કરતા આદિવાસીઓ

UNIT 2

Q1 કુટુંબના પ્રકાર: પિતૃવંશી કુટુંબ અને માતૃવંશી કુટુંબ

પિતૃવંશી કુટુંબ

- ખરિયા (Kharia) પિતૃવંશી કુટુંબ
- ખાસા (Khasa) પિતૃવંશી કુટુંબ
- ‘ હો’ (Ho) પિતૃવંશી કુટુંબ

માતૃવંશી કુટુંબ

- (i) ખાસી (Khasi) માતૃવંશી કુટુંબ :
 - કાખજીના હક્કો-ફરજો
 - પતિનું સ્થાન
 - મિલકતની અવિભાજ્યતા
 - કુર-ઇંગ-સંબંધ
 - અન્ય સભ્યના હક્કો
- (ii) ‘ ગારો’ (Garro) માતૃવંશી કુટુંબ :
 - નોકના’ નું સ્થાન
 - પતિનું સ્થાન
 - અન્ય સભ્યોના અધિકાર

Q2 આદિવાસીઓની જીવનનિર્વાહની રીતો

1. ખાદ્ય સંકલન અને શિકાર
2. ફરતી ખેતી
3. સ્થાયી ખેતી
4. પશુપાલન
5. હસ્તઉદ્યોગ અને કુટિરઉદ્યોગ
6. લોકકલાકારી
7. ઔદ્યોગિક મજૂરી

UNIT 3

Q1 આદિવાસી સંસ્કૃતિનું મહત્ત્વ

1. ઉપયોગિતાનું તત્ત્વ
2. સામાજિક મહત્ત્વ
3. વૈવિધ્યપૂર્ણ
4. સુગ્રથિત થયેલસુગ્રથનની
5. માનવ ઘડતર
6. આદિવાસી વિકાસવ્યૂહ
7. આદિવાસી સંસ્કૃતિનું રાષ્ટ્રના વિકાસમાં પ્રદાન

Q2 આદિવાસી નૃત્યો

(1) યુદ્ધ નૃત્ય (War Dance)

(2) શિકાર નૃત્ય (Hunt Dance)

(3) ધાર્મિક નૃત્ય (Sacred Dance)

(4) સામાજિક નૃત્યો (Social Dance)

i) કૃષિનૃત્ય

ii) લગ્નનૃત્ય

iii) શબયાત્રા નૃત્ય

(5) ગુજરાતના આદિવાસી નૃત્યો

(1) પઢારોના નૃત્યો : (i) મંજીરાં નૃત્ય

(2) સીદીબાદશાનું ધમાલ નૃત્ય

(3) દૂબળાઓના નૃત્યો : (i) પંખી અને પ્રાણી સંબંધી નૃત્ય

(ii) બેલડી નૃત્ય

(iii) સમૂહનૃત્ય

(iv) ઘેરિયા નૃત્ય

(v) હોળીનૃત્ય

UNIT 4

Q1 આદિવાસીઓની નિરક્ષરતાની સમસ્યા હલ કરવાના પ્રયાસો

- i. બંધારણીય જોગવાઈ
- ii. 1976નો બંધારણીય સુધારો
- iii. શિક્ષણની રાષ્ટ્રીય નીતિ
- iv. સર્વશિક્ષા અભિયાન
- v. બાળકોને શિક્ષણનો અધિકાર
- vi. મધ્યાહ્ન ભોજન યોજના
- vii. કસ્તુરબા ગાંધી બાલિકા વિદ્યાલય યોજના
- viii. મહિલા સામખ્ય યોજના
- ix. પ્રૌઢ શિક્ષણ
- x. સાક્ષર ભારત
- xi. જનશિક્ષણ સંસ્થાન
- xii. ખાસ જોગવાઈઓ

Q2 ધર્માતરણ : એક સમસ્યા તરીકે

- 1) વિભાજન અને વિઘટન
- 2) ઊભું વિભાજન અને દરજ્જા વિભેદન
- 3) ધાર્મિક કોટિક્રમ વિકસ્યો
- 4) આદિવાસીઓની પરંપરાગત સંસ્કૃતિનું પતન
- 5) પ્રતિક્રિયાવાદી માનસ
- 6) સાંસ્કૃતિક સંઘર્ષ
- 7) નવી સાંસ્કૃતિક પ્રક્રિયાઓનો વિકાસ

THANK YOU